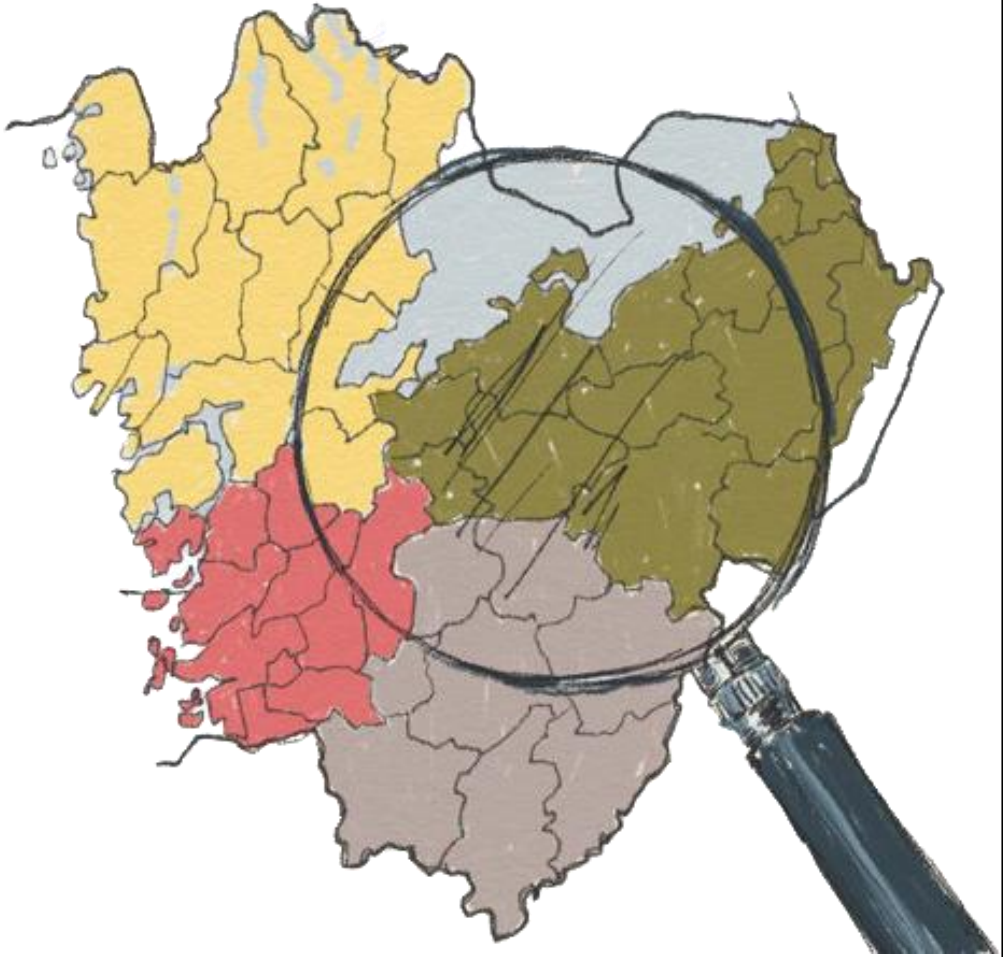
skaraborgs kommunalförbund

EN MER SAMMANHÅLLEN VÅRD FÖR PERSONER MED SKADLIGT BRUK OCH BEROENDE OCH ANDRA PSYKIATRISKA TILLSTÅND

Information till Vårdsamverkansstyrgrupp 2026.10.07

En mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd

”Samsjuklighetsreformen” (2025/26:SoU34)

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
GÖTEBORGS REGIONEN
Boråsregionen
Sjuhärads kommunalförbund
skaraborgs kommunalförbund
Fyrbodals kommunalförbund

skaraborgs kommunalförbund

Paradigmskifte i synen på skadligt bruk

Tidigare synsätt	**Nytt synsätt**
Ett socialt tillstånd	Ett hälso- och sjukvårdstillstånd
Primärt socialtjänstens ansvar	Ska omhändertas inom hälso- och sjukvården

Målgrupp för reformen

- Personer i alla åldrar och alla vårdnivåer omfattas av reformen
- Alla personer med skadligt bruk, beroende och/eller samsjuklighet eller annat psykiatriskt tillstånd,
- eller har behov av samordnade insatser från socialtjänst- och hälso- och sjukvård på grund av en psykiatrisk funktionsnedsättning

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
GÖTEBORGS REGIONEN
Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund
skaraborgs kommunalförbund
Fyrbodals kommunalförbund

Varför behövs reformen?

I dag kan målgruppen behöva ha kontakt med flera olika verksamheter. Reformen syftar till att möjliggöra en mer enhetlig och sammanhållen vård.

En reform med tio bärande delar

1. Tydligare ansvarsfördelning – regionen ansvarar för all behandling
2. Samordnad behandling
3. Mer fokus på skadereducerande insatser
4. Perspektivförskjutning till socialtjänstens kärnuppdrag
5. Hälso- och sjukvårdens ansvar på HVB
6. Samordnad vård- och stödverksamhet
7. Vikten av personligt stöd
8. Stärkt brukarinflytande och minskad stigmatisering
9. Uppföljning med målbilderna i fokus
10. Behovsanpassad tvångsvårdslagstiftning

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN GÖTEBORGS REGIONEN Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund skaraborgs kommunalförbund Fyrbodals kommunalförbund

Reformen består av två steg

Steg 1

- Träder i kraft 1 januari 2028.
- Förändrad ansvarsfördelning för insatser vid skadligt bruk och beroende.
- lagändringar främst i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen, nytt kapitel i hälso- och sjukvårdsförordningen
- Ny lag om samordnad vård- och stödverksamhet.

Steg 2

- Avser vård utan samtycke (tvångsvård) är att LVM (lag om vård av missbrukare i vissa fall) ska upphöra och bli en del av LPT (lagen om psykiatrisk tvångsvård) .
- Preliminär tidsplan med lagrådsremiss och proposition under 2028 och ikraftträdande 2029/2030.

Behandling

Psykologisk behandling
- Motivationshöjande behandling (MET)
- Kognitiv beteendeterapi (KBT)
- Psykodynamisk terapi (PDT)
- Interaktionell terapi (IPT)
- Nätverks- och parterapi (som tillägg)

Psykosocial behandling
- Återfallsprevention
- Tolvstegsbehandling
- Community reinforcement approach (CRA)
- Social behaviour network therapy (SBNT)
- MATRIX-programmet

Sociala stödinsatser

Personellt boendestöd
- Boendestöd

Modeller för boendeinsatser vid hemlöshet
- Vårdkedja
- Bostad Först

Stöd till sysselsättning
- Arbetsförberedande träningsmodeller
- Individual placement and support (IPS)

Socialt stöd till anhöriga
- Al- eller Nar-anon-inspirerade stödprogram
- Coping skills training
- CRAFT

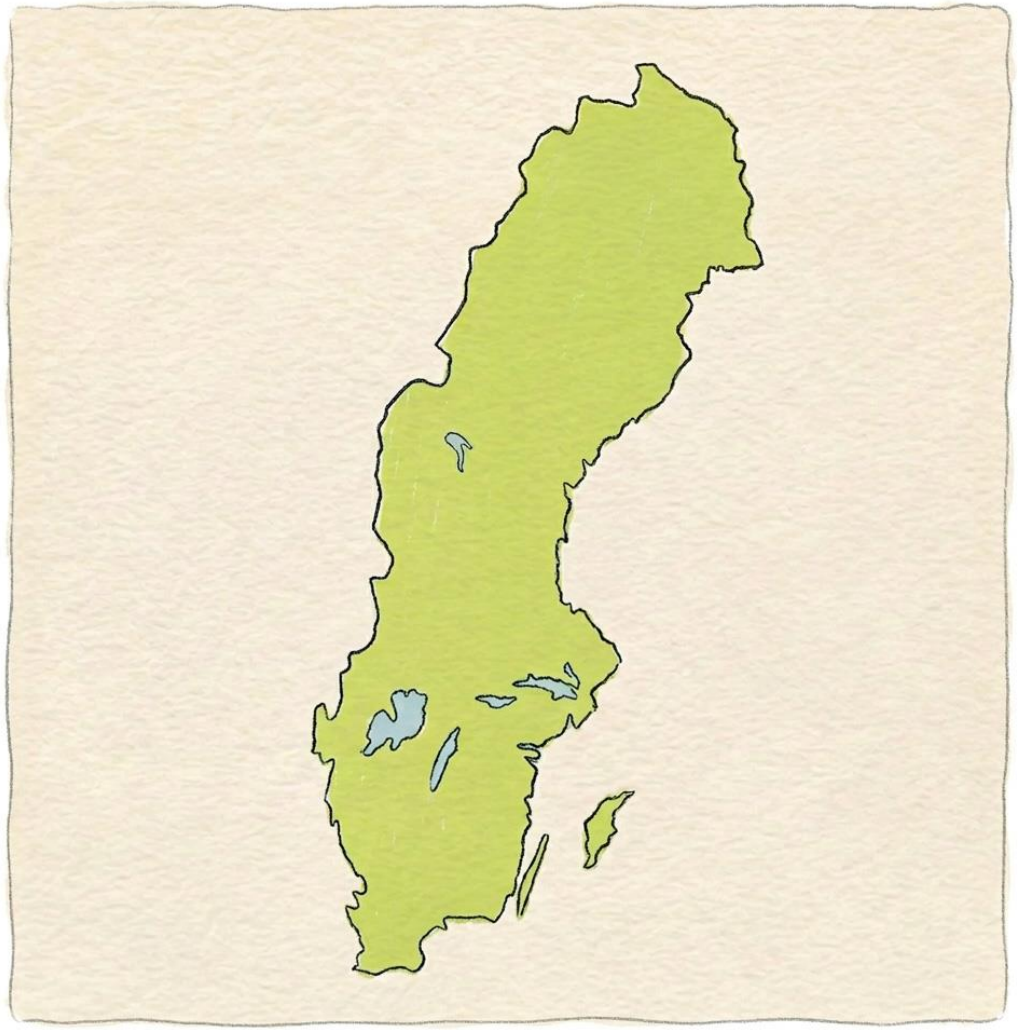
Samordning av vård och stöd
- Individuell case management i form av strengths model
- Case management i form av integrerade eller samverkande team (exempelvis ACT-modellen)

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
GÖTEBORGS REGIONEN
Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund
skaraborgs kommunalförbund
Fyrbodals kommunalförbund

Vem gör vad nationellt – regionalt ?

Nationellt

- Samsjuklighetsdelegationen
- Socialstyrelsen
- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR
- Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
GÖTEBORGS REGIONEN
Boråsregionen
Sjuhärads kommunalförbund
skaraborgs kommunalförbund
Fyrbodals kommunalförbund

Socialstyrelsens stödjande uppdrag

Nationella riktlinjer skadligt bruk och beroende

- Ta fram vägledning i hantering av skillnad mellan behandling och stöd
- Publicera uppdaterade NR år 2029–2030

Samordnade vård- och stödverksamheter

- Genomföra kartläggning
- Ta fram stödmaterial
- Genomföra regelbunden dialog med regioner och kommuner

Samordnad hälso- och sjukvård vid samsjuklighet

- Ta fram stödmaterial
- Ge implementeringsstöd

Integrerade verksamheter och arbetssätt BoU

- Genomföra förstudie

Underlag för läges- och behovsanalyser

- Ta fram förslag på användning av registerdata för att genomföra läges- och behovsanalyser

Kunskapsstöd anhöriga

- Uppdatera kunskapsstöd
- Ta fram stödmaterial

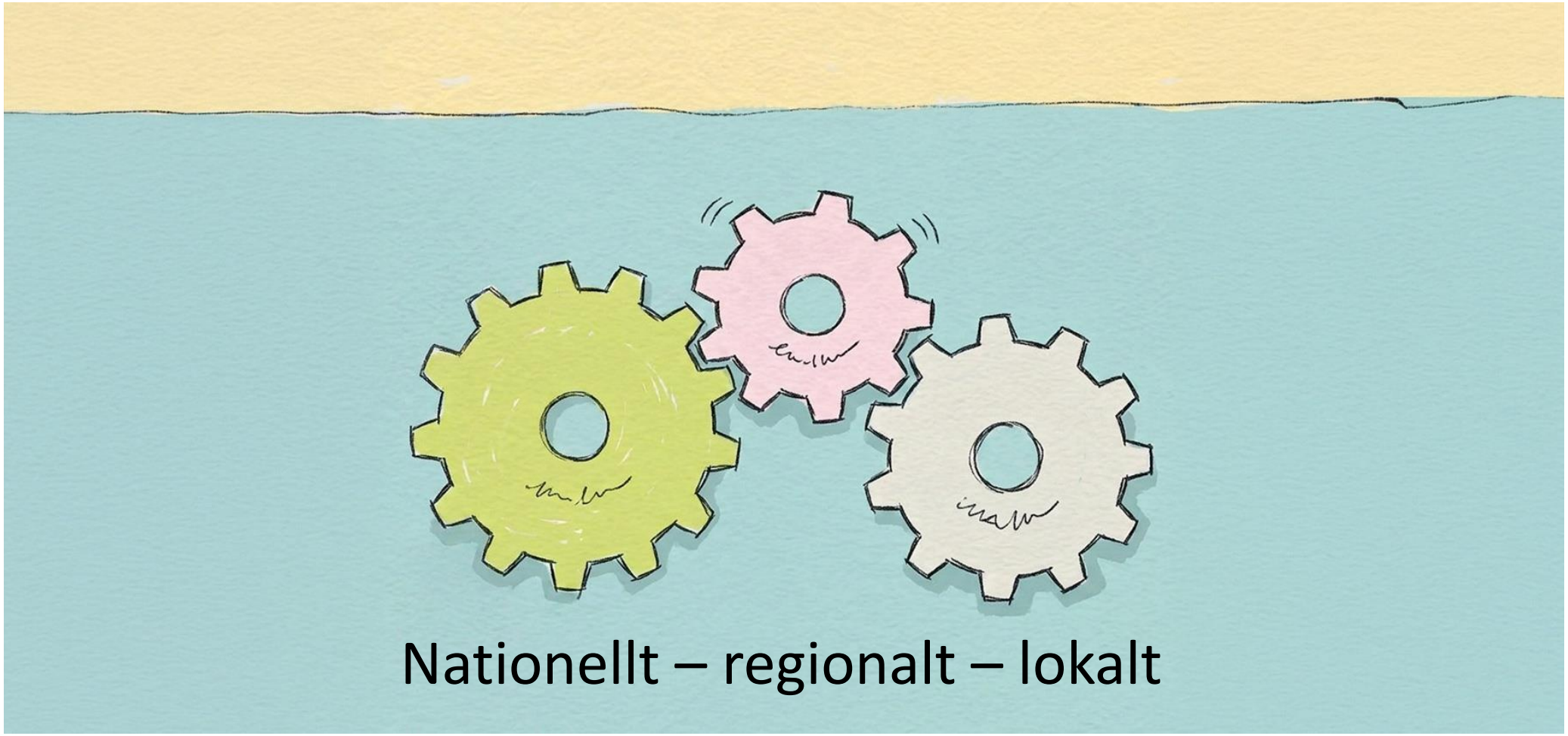
Regionalt

- Nationell samordning.
- Reformen genomförs tillsammans av länets 49 kommuner och Västra Götalandsregionen.

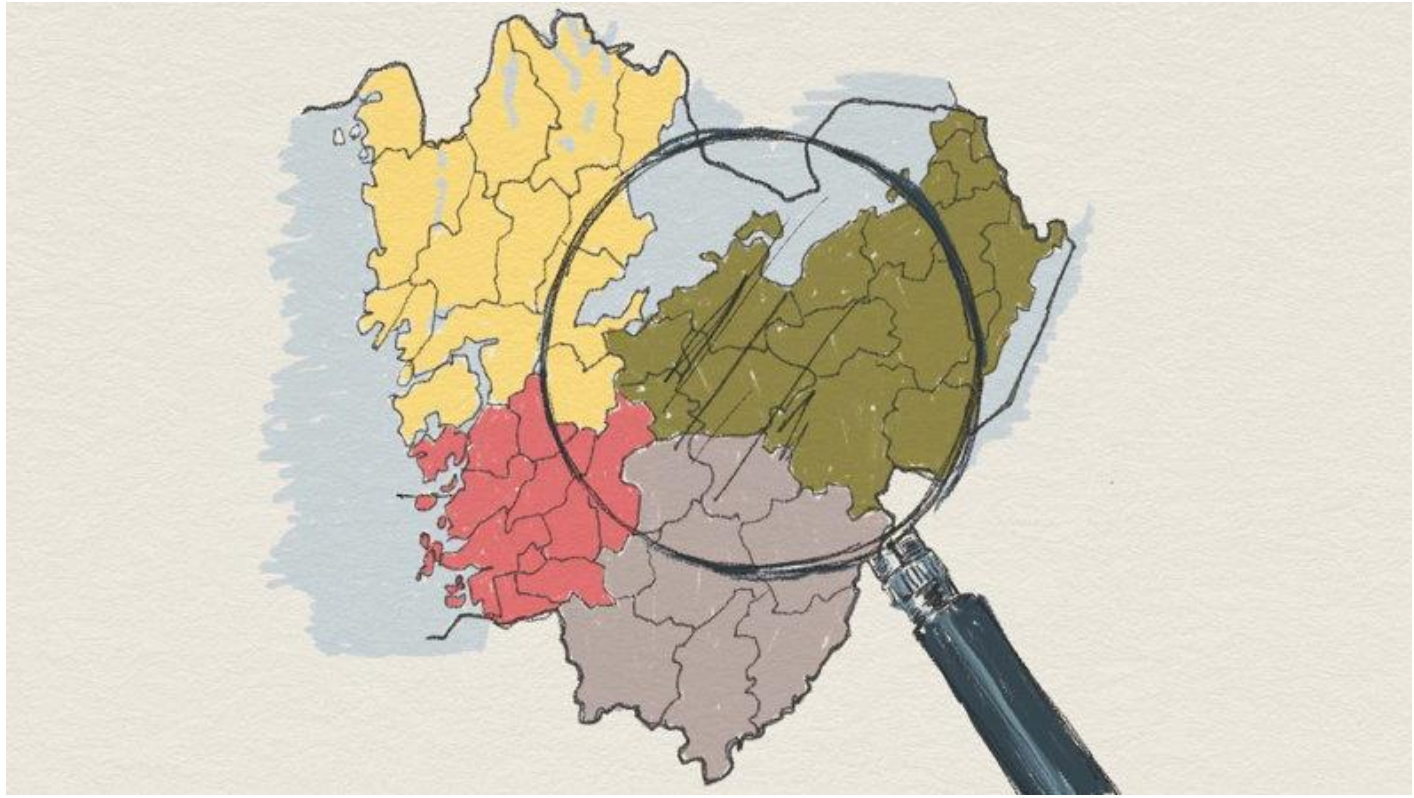
VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
GÖTEBORGS REGIONEN
Boråsregionen
Sjuhärads kommunalförbund
skaraborgs kommunalförbund
Fyrbodals kommunalförbund

Reformen förutsätter samverkan på olika nivåer

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
GÖTEBORGS REGIONEN
Boråsregionen
Sjuhärads kommunalförbund
skaraborgs kommunalförbund
Fyrbodals kommunalförbund

Detta gör vi tillsammans i Västra Götaland

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
GÖTEBORGS REGIONEN
Boråsregionen
Sjuhärads kommunalförbund
skaraborgs kommunalförbund
Fyrbodals kommunalförbund

Kommunerna och VGR får olika men sammanlänkade ansvar

Kommunerna

- **Ansvarar för** socialtjänstens stödinsatser – bland annat försörjning, boende, sysselsättning, trygghet och sociala sammanhang.
- **Förbereder lokalt** berörda verksamheter, avtal, kompetens, kommunikation och kontaktvägar.

VGR /regionen

- **Ansvarar från januari 2028 för** all behandling av skadligt bruk och beroende.
- **Samordnar behandlingen** med annan psykiatrisk vård.
- **Får ett utökat ansvar för** hälso- och sjukvård på HVB.
- **Utveckla organisationen,** kapacitet och arbetssätt

Gemensamt: Kommuner och region ska etablera en samordnad vård- och stödverksamhet, som ska rikta sig till personer som har särskilda behov av samordnade hälso- och sjukvårds- och socialtjänstinsatser under längre tid på grund av en psykisk funktionsnedsättning

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN · GÖTEBORGS REGIONEN · Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund · skaraborgs kommunalförbund · Fyrbodals kommunalförbund

Länsgemensamt temporärt samordningsforum

Kommunalförbunden
(välfärdschefer)

- Helen Nordling, Boråsregionen
- Karin Engström, Fyrbodal
- Lena Ludvigsson, Skaraborg
- Ritva Gonzalez, Göteborgsregionen
- Sara Nordenhielm, Göteborgsregionen

Västra Götalandsregionen

- Ann-Sofi Isaksson, avdelningschef
- Ann-Sofie Rundberg, avdelningschef
- Karin Häggbring, projektledare
- Magnus Kronvall, avdelningschef

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
GÖTEBORGS REGIONEN
Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund
skaraborgs kommunalförbund
Fyrbodals kommunalförbund

Samordningsforumets uppgift

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
GÖTEBORGS REGIONEN
Boråsregionen
Sjuhärads kommunalförbund
skaraborgs kommunalförbund
Fyrbodals kommunalförbund

Gemensam arbetsplan fram till januari 2028

Hösten 2026

Gemensam grund

Länsgemensam kartläggning och inventering av målgrupper, kompetenser och insatser samt beslut om att sätta igång att revidera styrande dokument.

Våren 2027

Beslut och utformning

Reviderad överenskommelse, gemensamma arbetssätt, omvärldsbevaka och sprida information från nationellt håll.

Hösten 2027

Förbered införandet

Utbildning, information, test av samverkansformer och hantering av kvarstående risker.

Inför januari 2028

Säkra start

Bekräfta ansvar, kontaktvägar.

Behöver beslutas: ägare, exakta datum, beslutstillfällen och beroenden för varje milstolpe.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
GÖTEBORGS REGIONEN
Boråsregionen
Sjuhärads kommunalförbund
skaraborgs kommunalförbund
Fyrbodals kommunalförbund

SKR: Kort om finansiering

Överföring

Från 2028 sker överföringen från kommun till region via generella bidrag. Besked i BP 2027 senast 12 november och i SKR:s cirkulär senast 16 november.

Överföringen beräknas till 923–1 520 miljoner kronor per år: minskade kommunanslag och ökade regionanslag. SKR förespråkar den lägre nivån i dialog med Socialdepartementet.

Stimulansmedel

SKR diskuterar med Socialdepartementet hur 400 miljoner kronor i stimulansmedel till kommuner och regioner 2027–2031 ska fördelas.

SKR:s förslag: gemensamma stimulansmedel för förberedelser 2027, till kommunerna 2028–2029 och gemensamt till kommuner och regioner från 2030.

Långsiktig finansiering

SKR efterlyser bättre långsiktig finansiering och fortsätter dialogen med Socialdepartementet.

SKR anser att finansieringen av samordnade vård- och stödverksamheter inte följer finansieringsprincipen utifrån utredningens kostnader. SKR uppskattar kostnaden till cirka 2 000 miljoner kronor per år.

skaraborgs kommunalförbund

AKTUELLA LAGÄNDRINGAR

Framtagna av VGRs jurister

skaraborgs kommunalförbund

REGIONER

Ny bestämmelse om krav på samordning med annan psykiatrisk vård 7 kap. 2 d § HSL

”Regionen ska organisera hälso- och sjukvården för den som har ett skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar så att vården ges samordnat med annan psykiatrisk vård.”

- Skyldighet för VGR att säkerställa intern samordning inkl. samordning med privata vårdgivare som tillhandahåller psykiatrisk vård.

Begrepp som används i 7 kap. 2 d § HSL

Från proppen (s. 121-122):

- ”Hälso- och sjukvård” avser samma som i 2 kap. 1 § HSL.
- ”Annan psykiatrisk vård” avser hälso- och sjukvård som erbjuds personer med psykiatriska tillstånd, som t.ex. depression, ångestsyndrom eller olika neuropsykiatriska tillstånd.
- Skadligt bruk är en användning av substanser som skadar hälsan.
- Ett beroende kännetecknas av bl.a. kontrollförlust och somatisk tillvänjning, fortsatt intag eller bruk trots kontrollförlust.

Ny skyldighet att samverka med kommunen avseende vuxna individer

justeringar i 16 kap. 3 § HSL

Regionen ska ingå **en överenskommelse** med kommunen om **att samverka** i fråga om

1. personer med psykisk funktionsnedsättning,
2. personer som har **ett skadligt bruk eller beroende** av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar,
3. barn och unga **som inte har fyllt 21år** som vårdas utanför det egna hemmet eller är placerade eller vistas i ett skyddat boende, och
4. **personer som har fyllt 21 år som vårdas utanför det egna hemmet.**

Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa personer eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

Ny skyldighet att planera, genomföra och följa upp insatser för individer som tas emot i HBV-hem 16 kap. 5 § HSL

”Om en individuell plan ska upprättas enligt 4 § för en person som tas emot i ett hem för vård eller boende, ska regionen **inom fyra veckor** från det att regionen tog emot en underrättelse enligt 9 kap. 10 a § socialtjänstlagen ange i planen vilka hälso- och sjukvårdsinsatser som den enskilde har behov av och hur de ska genomföras och följas upp.

Första stycket gäller inte för en person som tas emot i ett hem som avses i 12 § LVU eller i ett hem som avses i 22 och 23 §§ LVM.”

Ny bestämmelse om ersättningsskyldighet

16 kap. 6 § HSL

- Om regionen inte uppfyller sin skyldighet enligt 5 § första stycket har kommunen, om inte annat avtalats, rätt till ersättning från regionen med ett belopp som motsvarar 40 procent av genomsnittskostnaden i landet för ett vårddygn i hem för vård eller boende.
- Ersättningsskyldigheten gäller för tiden till dess att regionen uppfyller sin skyldighet enligt 5 § första stycket eller till dess att placeringen upphör.

Övriga ändringar HSL

- Språkliga ändringar i 5 kap. 7 § (barns behov av information),16 kap. 4 § (individuell plan) och 18 kap. 1 § (underrättelseskyldighet till Folkhälsomyndigheten).

skaraborgs kommunalförbund

NY LAG OM SAMORDNAD VÅRD- OCH STÖDVERKSAMHET

Skyldighet att tillsammans med kommunerna bedriva samordnad vård- och stödverksamhet

1-4 §§ lagen om samordnad vård- och stödverksamhet

”Kommunerna och regionen i ett län ska gemensamt bedriva en samordnad vård- och stödverksamhet. Kommunerna och regionen ska i verksamheten erbjuda samordnade socialtjänstinsatser och hälso- och sjukvårdsinsatser till personer som har särskilda behov av sådana insatser under en längre tid på grund av en psykisk funktionsnedsättning.”

- Syftet med verksamheten: att främja enskildas hälsa, trygghet och levnadsvillkor.
- Vård- och stödsamordnare: ny roll med ansvar att samordna insatserna.
- Vid planering, samordning och genomförande av insatser i verksamheten ska hänsyn tas till den enskildes behov, resurser, sociala sammanhang och individuella mål.
- Insatserna ska så långt som möjligt utformas och genomföras i samråd med den enskilde.

Skyldighet att ingå avtal om formerna för samverkan och utförande av uppgifter

5-6 §§

- Kommunerna och regionen i ett län ska sluta avtal om formen för samverkan, budget och om verksamhetens organisation.
- Kommuner och regioner *får* ingå avtal med privaträttsliga organ eller fysiska personer om att utföra uppgifter enligt denna lag. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte överlämnas.

Fördelning av verksamhetens kostnader

7 §

- Kostnaderna för verksamheten ska fördelas så att kommunerna och regionen i ett län står för hälften av kostnaderna vardera.
- Kommunerna och regionen i ett län *får* avtala om en annan kostnadsfördelning än vad som anges i första stycket.

Vad omfattas av samordnad vård- och stödverksamhet?

- Rent praktiskt – hur ska verksamheten utformas?

Utökade möjligheter till avtalssamverkan

9 § första stycket

- ”En kommun och en region i ett län får ingå avtal om att uppgifter enligt denna lag som kommunen ansvarar för ska utföras av regionen eller att uppgifter enligt denna lag som regionen ansvarar för ska utföras av kommunen. Om en sådan överlåtelse sker ska föreskrifterna i denna lag gälla för den till vilken uppgiften överlåtits.”
- I förarbetena förtydligas att detta är en utökning av parternas befogenheter som innebär att det blir kompetensenligt för kommun resp. region att inom ramen för den här verksamheten åta sig att utföra uppgifter som resp. part ansvar för enligt lagen om samordnad vård- och stödverksamhet.

Utökade möjligheter till extern delegering

9 § andra stycket

- ”Om en kommun och region har ingått ett sådant avtal får de komma överens om att uppdra åt en anställd i den kommun eller den region som åtagit sig att utföra uppgifter att besluta på kommunens eller regionens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden (extern delegering).”
- Vem ska ses som anställd i det här sammanhanget? Den allmänna innebörden av begreppet anställning.
- Begränsningarna i 6 kap. 38 § KL av vilka beslut som kan delegeras från en nämnd gäller.
- Även bestämmelserna om jäv och anmälan av delegationsbeslut (7 kap. 4–8 §§ KL).

skaraborgs kommunalförbund

KOMMUNER –

ÄNDRINGAR I SOCIALTJÄNSTLAGEN

Ny skyldighet att samverka med regionen avseende vuxna individer

justeringar 7 kap. 2 § SoL

Kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen om att samverka i fråga om

- barn och unga som inte har fyllt 21 år som vårdas utanför det egna hemmet eller som är placerade eller vistas i ett skyddat boende,
- personer med psykisk funktionsnedsättning,
- personer som har ett skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar, och
- personer som har fyllt 21 år som vårdas utanför det egna hemmet.

Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa grupper av personer eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

Ny underrättelseskyldighet för kommunerna

9 kap. 10 a § SoL

”När socialnämnden fattar beslut om att en enskild ska tas emot i **ett hem för vård eller boende** ska nämnden genast underrätta regionen om beslutet och kalla till möte om en individuell plan enligt 10 kap. 8 §.”

Övriga ändringar i socialtjänstlagen

- Upplysning om den nya lagen om samordnad vård- och stödverksamhet (7 kap. 2 a §), språklig ändring i 15 kap. 6 § (underrättelseskyldighet till Folkhälsomyndigheten).

skaraborgs kommunalförbund

ÖVRIGA LAGÄNDRINGAR

Vissa ändringar sker också i …

- Lagen (2006:323) om utbyte av sprutor och kanyler
  - Syftet med verksamheten utvidgas
  - Det införs motsvarande **skyldigheter** för regionen att planera verksamheten så att den blir tillgänglig och främjar fysisk och psykisk hälsa (hos personer med skadligt bruk eller beroende).
  - Införs **samverkansskyldighet** med kommuner och andra berörda aktörer vid planeringen.
- Språkligt:
  - Lagen (1985:12) om kontroll av berusningsmedel på sjukhus
  - Lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård
  - Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
  - Patientsäkerhetslagen (2010:659)
  - Lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende